

Åpningstale på

International Press Institute (IPI) Generalforsamling
i Oslo 6. juni 1977.

Denne konferansen er sammenkalt for å drøfte medienes situasjon, problemer og oppgaver. Ingen kjenner disse oppgavene bedre enn pressens egne folk. Det måtte i tilfelle være leserne og mottakerne av budskapene. Vi lesere vet jo ofte ganske mye om hvordan pressen burde være - eller ikke burde være. Slik har det vært - og slik kommer det til å bli. Men i en dialog mellom pressens egne folk og leserne burde en kunne finne fram til synspunkter som kan tas med i debatten om pressens plass i dagens og morgendagens samfunn.

-2-

En av de sentrale rettigheter i et demokrati er trykkefriheten. Retten til i skrift og tale å si sin mening uten fare for represalier, er for oss en ufravikelig rett.

Her i landet er trykkefriheten også skrevet inn i vår grunnlov. Ingen ansvarlige mennesker i vårt land vil finne på å forandre denne paragrafen.

Men som i andre former for menneskelig samvær, finnes det skrevne og uskrevne regler man ikke bør bryte. Disse reglene kan i noen tilfelle formuleres klart. I de fleste tilfelle er de gjenstand for skjønn. Vi bør sette som en almengyldig regel at vi i omtale i presse og andre media bør følge de samme former som gjelder for åpen og redelig menneskelig kontakt.

Vi snakker ofte om "Pressen" som et fellesbegrep.

Men pressen består av mange aviser og blad. Særlig i en forsamling som denne med nær 350 representanter fra 33 land er det klart at dere representerer en stor variasjon av aviser både i opplagsstørrelse, tradisjon og basis, ideologi og forretningsmessig bakgrunn. En avis som har fem-seks millioner lesere vil ha større ressurser, større bredde i sitt stoff, mulighet til bedre utstyr og hurtigere distribusjon - enn en liten avis. Ja, enkelte av våre aviser her i Norge har bare noen få tusen i opplag og vil fra et avisteknisk synspunkt kanskje bli betegnet som enkle.

Men alle disse avisene har sin plass i et levende, fritt demokrati. De er en vesentlig del av ^{vårt} demokratiet. Uten dem er ^{vårt} demokratiet ikke helt og fullt. Det vil være som å ta ut en av fargene i regnbuen. Da vil den miste noe av sitt fargespekter og spenst.

Hvordan er det så med den innflytelse og påvirkning avisene har i det politiske liv?

Det behøver ikke nødvendigvis å vokse proporsjonalt med opplaget og utstyret.

De av oss som opplevde den annen verdenskrig og okkupasjonen vet at selv den dårligst stensilerte lille avislapp, hadde større opinionspåvirkning enn alle andre propagandamidler.

Vi kjenner til at en veggavis på en mur i Shanghai kan ha et budskap som er av betydning for millioner av mennesker i flere verdensdeler.

Erkjennelser av denne typen kan få en til å spørre om det er absolutt påkrevd at avisene skal levere stoffet i firefargede bilder og med superutstyr i offset. Kanskje i

alle fall en del av leserne verdsetter høyere å få avisen fram i rimelig tid på døgnet.

Dette å kunne hente avisen på dørmatta eller i postkassen hver morgen er et krav fra mange av oss i den rike del av verden. Et og annet ukvemsord kan nok falle hvis avisen ikke kommer til den vanlige tid. Men det er noen hundre millioner mennesker som ikke får noen avis. Og hvis de hadde fått den i hende, ville de ikke kunne lese den.

Dette er en alvorlig svikt i menneskenes mulighet til å bli orientert og til å utveksle meninger. Løsningen av disse store problemene trenger en massiv innsats både fra de samfunnene det gjelder og fra andre som har ressurser og evne til å tre støttende til. Det er med glede jeg ser at Det internasjonale Presseinstitutt har tatt disse oppgavene alvorlig og har gjort en innsats.

I de siste årene har de nordiske land - og kanskje en del andre land - innført statlig støtte til pressen. Det interessante er at det er presseorganene selv som har tatt opp dette med regjeringene. Det er altså ikke snakk om statlig initiativ for å få innflytelse over pressen. Bak ønsket om statlig støtte ligger en felles interesse fra pressen og de politiske organene i landet: Vi vil gjerne ha en variert presse med forskjellige ideologiske synspunkter og vi vil opprettholde en lokalpresse.

Det virker som om dette samspillet går forholdsvis bra. Hvis noen spør om den norske pressen er tilbakeholdende med sin samfunnskritiske holdning som følge av den statlige støtten, vil jeg si et klart nei. Alle som har lest norske aviser vil kunne bekrefte dette.

Pressen blir jo, ofte kalt den fjerde statsmakt. Pressefolk understreker at pressen skal være kritisk. Det er jeg enig i. Vi politikere skal stadig ha for øye at pressen ikke er til for politikernes skyld.

Men pressen har også et samfunnsmessig medansvar. Pressen og media for øvrig anslår ofte tone og form i den offentlige debatt.

Det er i balansen mellom den åpne, ofte skarpe kritikk på den ene siden - og det ^{an-}svar som viktige institusjoner i samfunnet har, at pressen bør utøve sin funksjon.

Jeg er glad for at pressens egne folk og organisasjoner selv er sterkt opptatt av disse spørsmål. Her i landet er dette kommet til uttrykk ved at presseorganisasjonene har laget en "Vær-varsom-plakat". Det er en slags pressens etiske arbeidsgrunnlag. Avslutningssetningen

i denne kode er:

"Det trykte ord gir både makt og ansvar. Misbruk det ikke! "

Jeg har forstått at det er i denne ånd konferansene i Det internasjonale Presseinstitutt holdes.

Jeg ønsker lykke til.